

De Duitser leeft, werkt en denkt op het niveau van zijn geboortestreek, zijn Heimat

Posted on 26 juli 2025 by Willem Melching

Vakantiegangers zeggen vaak dat ze op reis gaan om land en volk te leren kennen, maar in de praktijk komt daar meestal niets van terecht. Wynia's Week vroeg een aantal auteurs te schrijven over het land dat zij goed kennen. Vandaag aflevering 2: Duitsland.

Nederlanders en Duitsers lijken qua uiterlijk en taal veel op elkaar, maar schijn bedriegt. Duitsland is echt een heel ander land. Daarom heb ik een lijstje gemaakt van wat begrippen en termen die je in Duitsland kunt tegenkomen en die hopelijk wat licht werpen op die grote verschillen.

Twee opmerkingen vooraf. Duitsland is meer een eilandenrijk dan een eenheidsstaat. Het land is sterk geregionaliseerd. Het is niet alleen staatkundig een bondsstaat met zestien deelstaten, die een vrij zelfstandig beleid kunnen voeren. Maar ook is Duitsland cultureel gefragmenteerd en valt het uit elkaar in tientallen

regio's.

Een tweede bijzonderheid is dat Duitsers enerzijds trots zijn op hun ingenieurskunsten, en hun auto-industrie in het bijzonder. Maar tegelijkertijd koesteren ze een groot wantrouwen tegen de digitale techniek. Het land kampt met een cyber-achterstand en heeft, uitgerekend op het moment dat elektriciteit van levensbelang is, de atoomenergie in de ban gedaan.

Achtung drei Buchstaben!

Met deze woorden waarschuwden mijn Berlijnse vrienden altijd wanneer er in de grote stad West-Berlijn een auto voor ons reed waarvan het nummerbord begon met drie letters. Drie letters staan namelijk voor een plattelandsgemeente en dus was de bestuurder bij voorbaat geestelijk onvolwaardig.

Voor een land van 80 miljoen inwoners heeft Duitsland heel weinig echt grote steden. Slechts vier hebben er meer dan 1 miljoen en nummer 5 op de lijst, Frankfurt a/M, komt al niet verder dan 775.000 inwoners. De consequenties zijn duidelijk: het leven van de gemiddelde Duitser speelt zich af in een stad tussen de 20.000 en 100.000 inwoners. Het leven is er wat bedaarder, de leefwijze wat provincialer en de politiek-culturele keuzes conservatiever dan in Nederland.

Duitsland loopt met digitaal betalen sterk achter (zie ook *Funkloch*). Cash betalen is de norm. Let bij betalen in Duitsland vooral ook op de verschrikte blik van de middenstander wanneer u dreigt te gaan betalen met een telefoon of een horloge. Zelfs in gerenommeerde boekwinkels kan het voorkomen dat een buitenlandse betaalpas geweigerd wordt. Moraal van het verhaal: zorg altijd voor voldoende cash. Óók daar waar je het niet verwacht zoals restaurants of parkeergarages.

Zeer lezenswaardige kranten

Duitsland kent een sterk regionaal georiënteerd medialandschap (zie ook *Heimat*). Landelijke kranten bestaan er nauwelijks. In de oplage top tien zijn de *Bild*, de *Süddeutsche Zeitung* en de liberaal-conservatieve *Frankfurter Allgemeine Zeitung* de enige bladen met een landelijk bereik. *Bild* is met bijna 1 miljoen de grootste. De *SZ* en de *FAZ* zijn niet eens de grootste onder de serieuze kranten, maar moeten provinciale bladen als de *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* en de *Rheinische Post*

voor laten gaan. De rechtse *Die Welt* en de uiterst linkse *Tageszeitung* leiden een noodlijdend bestaan.

De FAZ is met afstand de beste krant van Duitsland en daarmee van Europa, maar heeft een oplage die kleiner is dan die van NRC! De SZ is uitgesproken links en is het huisblad van de Duitse *Gutmensch* (zie aldaar). Interessant alternatief voor de FAZ is de Duitse editie van de *Neue Zürcher Zeitung*. In ieder geval zijn al deze kwaliteitskranten zeer lezenswaardig, al was het maar omdat ze ook nog een zondagseditie hebben én elke dag een cultuurbijlage. In Duitsland heet dat een *Feuilleton*.

Brandmuur

Een brandmuur moet beschermen tegen uitslaande branden. Het begrip wordt in Duitsland gebruikt als aanduiding van het *cordon sanitaire* rondom de rechts-populistische Alternative für Deutschland (AfD). Het is de vraag of dit verstandig is. De brandmuur heeft nog nergens in Europa de opkomst van populistische partijen weten te verhinderen. Sterker nog: naarmate de politici harder roepen om een brandmuur zien we de aanhang alleen maar toenemen. De luid uitgedragen afkeer van de AfD, ook bij de publieke omroep, versterkt bij veel kiezers het wantrouwen ten aanzien van de 'politieke elites'. Incidenten, zoals recent het verstoorde interview met de fractieleidster van de AfD, maken dit wantrouwen alleen maar groter.

De christen-democraten hebben met de *Brandmuur* zichzelf veroordeeld tot een coalitie met links. Dat bleek wel bij de recente coalitie-onderhandelingen. De SPD wist heel wat 'kroonjuwelen' te bemachtigen, ook al hadden ze de slechtste uitslag uit de gehele partijgeschiedenis.

De groei van de AfD (en radicaal-links) in de *Bundestag* maakt het steeds moeilijker om een meerderheid te vinden. Daarom gaan er stemmen op om de partij te verbieden. Dat kan in Duitsland en is in het verleden gedaan met een neo-nazistische partij en met de communistische partij. Maar dat waren splinters. De AfD zit landelijk met circa 25% de christen-democraten op de hielen. In enkele oostelijke deelstaten is de partij met afstand de grootste. Uit opinie-onderzoek blijkt bovendien dat voor een verbod absoluut geen draagvlak is en dat zou zelfs tot grote maatschappelijke conflicten kunnen leiden.

Freie Fahrt für freie Bürger

In Duitsland geldt geen snelheidslimiet op de *Autobahn*. In de praktijk zijn er natuurlijk tal van belemmeringen zoals de eeuwige *Baustellen*, kapotte bruggen, restricties in verzekeringspolissen, brandstofprijzen en natuurlijk Nederlanders die zonder richting aan te geven met hun caravan onverhoeds op de linkerbaan terechtkomen. Maar in theorie mag je net zo hard rijden als je zelf wilt. Deze omstandigheid is natuurlijk één grote reclamestunt van de Duitse auto-industrie. Want wie 200 wil rijden moet wel over een behoorlijke auto beschikken.

Afgezien van een enkele Grüne zal geen enkele politicus de *Tempolimit* serieus ter discussie stellen. Enige twijfel over dit cultuurgoed is politieke zelfmoord. Voor het aantal verkeersdoden zal het niet heel veel uitmaken. De grote moordenaar in het Duitse verkeer is niet de *Autobahn*, maar de *Landstrasse*, minstens even gevaarlijk als de Franse D-weg. Te hard rijden op de *Autobahn* is verantwoordelijk voor slechts 5% van het aantal verkeersdoden.

À propos benzineprijzen. Altijd goedkoop tanken bij een *Autohof*. Anders dan veel mensen denken zijn die niet alleen voor vrachtwagens, maar ook voor uw *PersonenKraftWagen*. De kinderen zullen u dankbaar zijn want er is meestal wel een Burger King of McDonalds. Zo kan het bespaarde bedrag onmiddellijk weer over de balk worden gegooid.

Funkloch

Wie wel eens per Duitse trein reist (geen pretje) zal merken dat de telefoonverbinding geregeld wegvalt. Medepassagiers die de hele weg hebben zitten typen, gebruiken elke stop als hét moment om hun mails en bestanden te versturen. Alleen op een station is er (hopelijk) een goede verbinding.

Deze digitale achterstand zien we niet alleen in het telefoon- en betalingsverkeer. In Duitsland bestaat géén breed bruikbaar DigiD, er bestaat géén goed functionerend elektronisch patiëntendossier en in veel gevallen wil de overheid dat alles uitgeprint wordt ingeleverd, uiteraard per post. Geen wonder dat zowel burgers als bedrijfsleven steen en been klagen. Het achterstallig onderhoud beperkt zich dus niet alleen tot het wegennet.

Ook de digitalisering van de industrie gaat heel langzaam. De Duitse ingenieurs hebben een straatlengte achterstand op het terrein van elektrificatie en autonoom rijden. Niet alleen zelfvoldaanheid, maar ook hinderlijke wetgeving stond research in de weg. Maar... Duitse ingenieurs hebben wel voor hetere vuren gestaan.

Gutmensch

Deze ondersoort van de *homo sapiens* komt vooral voor in de lommerrijke buitenwijken van Berlijn, München, Hamburg en Stuttgart. Op grond van een fundamentele schaamte over het Duitse verleden – twee wereldoorlogen en een Berlijnse muur – is deze Duitser vastbesloten om het beter te doen dan zijn voorouders. Hij en zij willen goed zijn voor de natuur en voor alle andere mensen. Een stukje *Vergangenheitsbewältigung* zullen we maar zeggen.

In de praktijk is de *Gutmensch* tegen kernenergie en zal een groot voorstander zijn van *erneuerbare* energiebronnen zoals zon en wind. Dat tijdens een *Dunkelflaute* sterk vervuilende kolencentrales moeten worden ingezet, of Franse atoomstroom moet worden geïmporteerd, mag de pret niet drukken. En dat de Duitse industrie wanhopig wordt van de hoge energieprijzen neemt hij graag voor lief.

Ook houdt de *Gutmensch* zich strikt aan het 'Gendern' – het telkens weer benadrukken van beide geslachten van een woord. Zoals in: *Bürger und Bürgerinnen – Terroristen und Terroristinnen*. Of nog erger, met het *Gendersternchen*: Bürger*Innen. Het lezen van zo'n politiek correcte tekst leidt na enige minuten tot grote razernij, maar dit terzijde.

De *Gutmensch* is natuurlijk ook voor meer migratie en tegen rechts. Waarbij 'Rechts' zo ruim wordt geformuleerd dat bepaalde vleugels van de SPD al bijna 'fascistisch' zijn. De *Gutmensch* rijdt op een fiets, maar dan wel een van minstens € 3000. Ook leest de *Gutmensch* de *Süddeutsche*, haalt de boodschappen in een *Bio-Laden* en doet de kinderen op een *Waldorfschule*. Kortom: de *Gutmensch* beeldt zich in dat hij (m/v/d) een lichtend voorbeeld is voor de mensheid. En dat is eigenlijk een oude Duitse neiging.

Heimat

Dé Duitser bestaat niet. Onze Oosterburen zijn dan ook zelden of nooit nationalistisch, hoogstens een heel klein beetje wanneer het Duitse voetbalelftal

weer eens wereldkampioen wordt. Maar verder leeft, werkt en denkt de Duitser op het niveau van zijn geboortestreek, zijn Heimat. Daar hoort een dialect, een voetbalclub, een regionale krant en natuurlijk een plaatselijk bier bij. Net als bij de kranten, bestaan er ook nauwelijks landelijk verkrijgbare bieren.

Natuurlijk worden er grappen gemaakt over de onverstaanbare Saksen, maar anders dan in Nederland geldt het spreken van dialect niet als sociaal minderwaardig. Het is een deel van de identiteit. In het maatschappelijk verkeer rukt het algemeen beschaafd Duits op, al was het maar door de invloed van radio en televisie. Maar in het gezin, en vaak ook op het werk, wordt de streektaal gesproken.

In grote steden, die het moeten hebben van de import, is het traditionele locale dialect aan het uitsterven. Het fraaie Berlijns van Franz Biberkopf heeft al lang plaats moeten maken voor Duits-Turkse straattaal.

Weisswurstäquator

Dwars door ons buurland lopen een paar grote scheidslijnen. De belangrijkste is de *Weisswurstäquator*, oftewel de Witte-Worst-Evenaar. Deze lijn loopt losjes langs de rivieren Main en Donau en vormt het onderscheid tussen Zuid- en Noord-Duitsland. Zeg maar het Duitse equivalent van 'boven en onder de grote rivieren'.

Ten zuiden van deze lijn nuttigt men bij het ontbijt warme witte worsten met zoete mosterd. Heerlijke worsten, ook al is het moeilijk te zeggen waar ze eigenlijk naar smaken. Het Zuiden is ook overwegend katholiek en het lokale dialect is voor Nederlanders nog onbegrijpelijker dan dat uit het Noorden.

Het Zuiden was tot 1945 relatief arm en agrarisch. Maar door de Duitse deling trok de industrie uit Berlijn en de overige DDR naar het Zuiden. Al was het maar omdat daar de lonen laag waren. De actieve industrialisatie-politiek van zuidelijke politici als Franz Josef Strauß was een eclatant succes. Dankzij grote bedrijven als SAP, Bosch, Mercedes, Audi, BMW en Airbus zijn de twee zuidelijke deelstaten, Baden-Württemberg en Beieren, de welvarendste van Duitsland. Zeker na de teloorgang van de zware industrie in het Ruhrgebied is de zuidelijke *high-tech* de kurk waar de Duitse economie op drijft.

De scheidslijn tussen Oost en West is veel ouder dan de oprichting van de DDR in

1949. Van oudsher is het Oosten protestants en overwegend agrarisch. Vooral het noordelijk deel van de voormalige DDR was politiek uitgesproken reactionair. Mecklenburg-Schwerin – het thuisland van onze prins Hendrik – werd tot 1918 nog absolutistisch geregeerd.

Don't mention the war

Ook het zuiden van de voormalige DDR was uitgesproken reactionair. Thüringen, nu een *Hochburg* van de AfD, was de eerste Duitse deelstaat met nazi's in de regering, die maar gelijk het Bauhaus sloten. Met andere woorden: de tweedeling tussen Osis en Wesis heeft zeker te maken met de onzalige erfenis van de DDR, maar heeft ook dieperliggende structurele achtergronden.

Ik wens u veel plezier in ons mooie buurland. Ga vooral in gesprek met de burenen. Hun Engels wordt langzamerhand beter dan ons Duits en na een paar biertjes volgens *Reinheitsgebot* begrijpt iedereen elkaar al een stuk beter. En... *don't mention the war*, daar beginnen ze zelf wel over.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!